

dat hij inderdaad meende, dat de menschen-influenza niet besmettelijk is. „Pour discuter il faut être d'accord”, en dus heb ik, en ook anderen, niet op deze zoo geheel afwijkende meening gereageerd in de discussie na de voordracht.

Ik zie natuurlijk met belangstelling de volgende mededeeling van den heer BEMELMANS tegemoet: misschien wil hij dan duidelijk erin uiteenzetten, hoe hij zich de aetiologie der influenza denkt; tot dusverre heeft hij zich daarover niet in het positieve uitgelaten, noch in zijn geschriften, noch in zijn voordracht.

Amsterdam, 28 September 1919.

L. K. WOLFF.

HET NIET MAKEN VAN EEN DIAGNOSE WEGENS VERZUIM VAN ONDERZOEK.

Het feuilleton met als opschrift het bekende gedichtje van HEINE in het *Tijdschrift* van 20 September, ondertekend door collega L. F. DRIESSEN, heb ik met zeer veel belangstelling gelezen en, hoewel overtuigd van het „dwalen is menscheijk”, nog meer van het „wie van u allen zonder zonde is, werpe den eersten steen op haar”, dacht ik mij gelukkig, dat ik dezen schoen niet behoefde aan te trekken. Maar ik dacht weer: zijn de verhalen der patiënten over ons wel altijd waar, maken zij hun huis-(bus-) dokter niet wel eens zwart, hebben zij misschien een onderzoek geweigerd of uitgesteld en zijn niet weer teruggekomen, hebben zij een buurvrouw op het spreekuur gestuurd om een recept, of hebben zij na één consult bij den dokter, toen deze zeide: als het niet verandert, zal ik je eens moeten nakijken (op zich zelf al wat nalatig), gedacht: „ik ga eens naar een kwakzalver” en zijn zij later uit schaamte den dokter voorbijgegaan en naar de polikliniek van den vrouwenarts gegaan? Al deze vragen drongen zich na lezing bij mij op, want er zijn beslist patiënten, die behagen erin scheppen den huisdokter te bekladden. Wat men van booze en zwaar fantaseerende patiëntentongen kan opvangen, als men ze laat uitspreken, wat ik steeds vermijdt, is soms te dwaas om te zeggen. Dr. A. neemt zijn patiënte op de knie, als hij het pessarium schoonmaakt, dokter B. wast zijn handen niet bij een bevalling, dokter C. jaagt de patiënten de deur uit, als zij even te laat op het spreekuur komen, dokter D. percuteert op de jas, niet op de huid; te veel om op te noemen. Ik deel ook niets nieuws mee, maar toch is het wel goed, dat ieder, die DRIESSEN's feuilleton met aandacht leest, dit ook nog eens hoort. Nog iets. Eén mijner patiënten, vrouw van 40 jaar, die een meisje heeft van 9 jaar en sindsdien nooit heeft getwijfeld, was ruim 3 maanden de periode kwijt, ging niet naar den huisarts, maar naar een polikliniek voor vrouwenziekten; zij denkt zwanger te zijn, de dokter zegt echter: „was je het maar”! Patiënte krijgt voor één maand poeders mede, n.b. 90 stuks, en moet, als die maand om is, terugkomen. Patiënte komt bij mij na 14 dagen, zegt niets van haar bezoek aan de polikliniek en ik zeg haar na onderzoek, dat zij wel zwanger zal zijn. Daarna krijg ik bovenstaand verhaal; ik ga nu ook twijfelen en zend patiënte nog eens naar de polikliniek met een briefje van mij; patiënte komt terug met een briefje, dat zij zwanger is ongeveer 4 maanden. Vóór eenige dagen kom ik bij de moeder, omdat het kindje een huidaandoening heeft, en word ik ontvangen (de vrouw is wat ruw) met de woorden: „daar zit nu de zenuwknobbel van het gasthuis”! (het kindje in den tafelstoel). Is dit alles nu waar? Ik weet het niet, ik geloof het ook niet, maar ik kan deze vrouw even goed aanwijzen als DRIESSEN zijn niet onderzochte patiënten met niet meer te opereeren baarmoederkanker, indien zij nog leven.

Errare humanum est, behalve voor den geneesheer.

De publieke opinie kent voor een geneeskundige dwaling slechts den strop, zegt A. F. SOER in zijn aphorismen (bladzijde 244). Maar hij had er bij kunnen voegen: het publiek mag ons graag bekletsen; de goeden natuurlijk niet te na gesproken; desniettemin zal het geschrevene door DRIESSEN ons tot nog grootere nauwkeurigheid aanzetten en ik ben er van overtuigd, dat er sinds 20 September 1919 wel eenige vrouwen meer zijn onderzocht dan vóór dien tijd; laten wij hopen voor een onschuldig lijden.

Weesp, 28 September 1919.

S. WARTENA.